

SÖZLEŞME MEKANİKLERİ

Şirket İşlemlerine İlişkin Pratik İçgörüler

PAY DEVİR VAADI SÖZLEŞMELERİ

Pay devir vaadi sözleşmeleri, şirket birleşme ve devralma süreçlerinde tarafların gelecekteki bir ortaklık yapısını bugünden güvence altına almalarını sağlayan, ticari hayatın kritik hazırlık mekanizmalarından biridir. Uygulamada çoğu zaman nihai pay devir işlemi ile karıştırılan veya tek bir işlemmiş gibi algılanan bu sözleşmeler, aslında hukuki niteliği itibarıyla yalnızca taraflara gelecekte devri gerçekleştirme borcu yükleyen birer ön sözleşmedir. Bir başka deyişle, pay devir vaadi sözleşmeleri mülkiyeti doğrudan geçiren birer tasarruf işlemi değil; borçlandırıcı işlemdir.

Pay devrinin gerçekleşmesi, borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi olmak üzere iki aşamalı bir mekanizmanın işletilmesini gerektirir. Hukuki niteliği itibarıyla bir ön sözleşme olan pay devir vaadi sözleşmesi, bu sürecin borçlandırıcı işlem kısmını oluşturur. Sözleşmenin imzalanmasıyla taraflar arasında hukuken bağlayıcı bir taahhüt kurulmuş olur; ancak bu durum, alıcıya doğrudan pay sahipliği sıfatı veya mülkiyet hakkı kazandırmaz.

Pay devir vaadi sözleşmelerinin hukuki geçerlilik zemini, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda benimsenen sözleşme serbestisi ilkesine dayanmaktadır. Ancak özellikle senede bağlanmamış payların devrinin alacağın temlik hüükümlerine tabi olması, yazılı şekli ispat ve geçerlilik bakımından fiilen zorunlu hâle getirmektedir. Bununla birlikte, anonim şirket paylarına ilişkin devir vaatleri adi yazılı şekilde geçerli kabul edilirken, limited şirket pay devir vaatlerinin geçerliliği noter tarafından resen düzenleme şeklinde yapılmasına bağlıdır.

PAY DEVİR VAADI SÖZLEŞMELERİ

Sözleşmelerin nispiliği ilkesi uyarınca, pay devir vaadi sözleşmeleri kural olarak yalnızca tarafları arasında hüküm ve sonuç doğurur; şirket, sözleşmeye açıkça taraf olmadığı sürece bu taahhütlerle bağlı hâle gelmez. Bu nedenle, yalnızca pay sahipleri arasında akdedilen bir pay devir vaadi sözleşmesi, vaat alacaklısına paydan kaynaklanan ortaklık haklarını kullanma yetkisi vermez ve kendiliğinden pay sahipliği sıfatı kazandırmaz. Şirketin bu taahhütte bağlı hâle gelebilmesi ve herhangi bir yükümlülük altına girmesi ise, ancak yetkili şirket organlarınca usulüne uygun şekilde ortaya konulmuş bir irade açıklamasının bulunmasına bağlıdır.

Pay devir vaadi sözleşmesinin hukuken geçerli bir şekilde kurulmuş olması, borcun her senaryoda fiilen ifa edilebileceği anlamına gelmez; nitekim kanuni düzenlemeler veya şirketin esas sözleşmesinden doğan engeller, taahhüt edilen devrin icrasını sınırlayabilir ya da tamamen imkansız kılabilir. Bu gibi hallerde sözleşme taraflar arasında geçerliliğini korusa da ifanın imkansızlaşması oranında borçlar hukuku kapsamında sorumluluk mekanizmaları devreye girer. Benzer şekilde, mevzuattan veya şirket esas sözleşmesinden kaynaklanan geçici devir yasakları da ifayı doğrudan etkiler; yasal kısıtlamalar süresince sözleşme icra edilemese de taraflar arasındaki ilişki tazminat ya da sözleşmeden dönme gibi hukuki sonuçlara evrilebilir.

Devir taahhüdünün ihlal edilmesi hâlinde, kusurlu taraf bakımından genel borca aykırılık hükümleri uygulanır ve şartlarının oluşması durumunda aynen ifa, tazminat veya cezai şart talepleri ileri sürülebilir. Bununla birlikte, aynen ifa talebine başvurulabilmesi, pay devrinin önünde herhangi bir hukuki, idari veya sözleşmesel engelin bulunmamasına bağlıdır. Aksi durumda uyuşmazlık, esas itibarıyla bir tazminat sorumluluğuna dönüşecektir. Bu noktada özellikle vurgulanmalıdır ki, pay devir vaaadinin ihlali kendiliğinden pay mülkiyetinin alıcıya geçmesi sonucunu doğurmaz. Alıcı, bu durumda yalnızca sözleşmeden kaynaklanan haklarını ileri sürebilir.

Sonuç olarak, pay devir vaadi sözleşmeleri, özellikle birleşme ve devralma işlemlerinde tarafların gelecekte gerçekleştirmeyi planladıkları pay devrinin hukuki çerçevesini önceden belirleyen önemli bir hazırlık aracı niteliğindedir. Bununla birlikte, bu sözleşmeler doğrudan mülkiyetin devrini sağlayan tasarruf işlemleri değil, gelecekte gerçekleştirilecek pay devrine ilişkin borçlandırıcı nitelikte ön sözleşmelerdir. Ticari uyuşmazlıkların önüne geçilmesi ve etkin bir hukuki korumanın sağlanabilmesi için, pay devir vaadi sözleşmelerinin şirketin onay mekanizmaları, esas sözleşmeden kaynaklanan sınırlamalar ve emredici yasal düzenlemelerle tam bir uyum içinde kurgulanması büyük önem taşımaktadır.

